

LU MĀCĪBSPĒĶU SASTĀVA PĀRMAINĀS
LAIKĀ NO 1939. GADA RUDENS
LĪDZ 1944. GADA VASARAI

Māris BALTIŅŠ

23.03.2021.

LU 79. konference

PAAUDŽU MAIŅA

LU darbības periodizācija:

1. Augstskolas tapšana (līdz 1923. gada pavasarim).
2. Stabilitātes un izaugsmes gadi (1923.-1937.) – liela daļa katedru vadītāju ir pieredzējuši speciālisti, kas piedalījās augstskolas izveidē.
3. Pārmaiņu un paaudžu maiņas gadi (1937.-1944.), kam uzslāņojas dramatiski notikumi valsts un nācijas dzīvē (okupācijas varu ietekme).

30. gadu beigās daudziem LU tapšanā iesaistītajiem mācībspēkiem (kas dzimuši XIX gs. 60. un 70. gados) tuvojas 70 gadu vecums, un pienācis laiks meklēt viņiem aizstājējus.

INFORMĀCIJAS AVOTI PAR LU MĀCĪBSPĒKIEM

Arhīva lietas:

- Universitātes padomes un Dekānu padomes sēžu protokoli;
- Fakultāšu padomju sēžu protokoli (saglabājušies nepilnīgi);
- 1940./1941. gada štatu saraksts.

LU pārskati:

- Gadskārtējie pārskati (iespiesti no 1924./1925. līdz 1930./1931. akad. g.);
- Jubilejas pārskati grāmatās (1919.-1924.; 1919.-1929. un 1919.-1939.).

Gandrīz visas vēlākās publikācijas izmanto divsējumu izdevumu «Latvijas Universitāte divdesmit gados. 1919.-1939.» kā izejas punktu un galveno informācijas avotu (bet tajā fiksēti dati atbilstoši 1939. gada pavasarim).

NORISES 1939./1940. AKADĒMISKAJĀ GADĀ

- Mācībspēku pārdale starp LU un 1939. gada 1. jūlijā atklāto Jelgavas Lauksaimniecības akadēmiju (process neaprobežojas ar vienas fakultātes nodalīšanu, bet skar arī citas fakultātes);
- Mainās mācībspēku nosaukumi, aizstājot līdz tam lietoto «vecākais docents» ar «ārkārtējs profesors»;
- Vācbaltu izceļošana 1939. gada rudenī, kas visplašāk skar Matemātikas un dabas zinātņu fakultāti, Medicīnas fakultāti un tehniskās fakultātes;
- Nepieciešamība aizvietot vakances (notiek aktīva doktora disertāciju aizstāvēšana un privātdocenta tiesību iegūšana, daļā fakultāšu nomainās asistentu sastāvs).

PADOMJU OKUPĀCIJAS GADS

- Jau 1940. gada augustā tiek likvidētas abas teoloģijas fakultātes, atlaižot visus mācībspēkus; likvidēta Filozofijas nodaļa, kuras mācībspēki daļēji darbu turpina; tiek atlaisti vēl vairāki konkrēti profesori;
- Notiek daudzu mācībspēku akadēmisko pozīciju maiņa, vairums privātdocenti tiek paaugstināti par docentiem;
- Ideoloģisko (VK(b)P vēstures) katedras izveide;
- Vietējas cilmes mācībspēku piesaiste (vairumā gadījumu asistenti un lektori; ne visi no tiem simpatizē padomju varai);
- Docētāju piesaiste no PSRS (vairumā gadījumu – latviskas cilmes personas);
- Vācbaltu pēcizceļošana 1941. gada februārī un martā;
- Deportācijas 1941. gada 14. jūnijā.

VĀCU OKUPĀCIJAS LAIKS

- Visu iepriekšējā akad. gadā pieņemto pārmaiņu atcelšana, padomju laikā «eksponējušos» mācībspēku daļēja atlaišana;
- Jaunu mācībspēku (t.sk. privātdocentu) piesaiste 1941. gada rudenī;
- Nedaudzu izceļojušo mācībspēku atgriešanās;
- No Vācijas iesūtīto mācībspēku iesaiste (galvenokārt vēstures docēšanā);
- Jaunāko mācībspēku iesaiste kara lazaretēs un nosūtīšana darbam uz Vāciju, piespiedu mobilizācija leģionā, kas prasa jaunu asistentu piesaisti;
- Okupācijas iestāžu veicinātā mācībspēku izbraukšana uz Vāciju 1944. gadā.